

”Hur kan vi förstå lekens plats och funktion i barnehagen genom presentationer av lek i rammeplanen för barnehagen?”

PED 2900, BACHELOROPPGAVE I PEDAGOGIKK (2019 VÅR)

KANDIDATNUMMER: 10023

Referanslista

1.0	Inledning.....	2
1.1	Tanken bakom problemställningen och målet med texten?	2
1.2	Min bakgrund	3
1.3	Rammeplanen i barnehagen	3
1.4	Värdegrundlaget i rammeplanen	4
1.4.1	Nyckelord i rammeplanen	5
1.5	Två motpoler i synen av lek.....	6
1.5.1	Lekens egenvärde.....	6
1.5.2	Instrumentell lek	6
1.6	Lek i rammeplanen	6
2.0	Teori.....	6
2.1	Schillers personlighetsteori	6
2.2	Praksistrekanten.....	7
2.3	Tolkning av verkligheten och lek	7
2.4	Lekens många karaktärer	8
3.0	Metode	8
3.1	Framgångsmåte	9
3.2	Validitetsutmaning	10
3.3	Avgränsningar	10
4.0	Analys/diskussion	10
4.1	Söka efter visionen för leken i rammeplanen	10
4.2	Leken och värdegrundlaget.....	11
4.3	Lekens egenverdi vs instrumentell lek	12
4.4	Lekens regler och rammeplanens målbild?.....	14
4.5	Lek ett verktyg för läring och danning?.....	15
4.6	Tid för lek.....	16
5.0	Avslutning.....	16
6:0	Referanslista	18
7.0	Reflektionsnotat	19
7.1	Leken som ett verktyg för testing av läring	19

1.0 Inledning

Människan formas av det samhälle vi lever i, det är enkelt att bara ta saker och ting i livet för givet utan att reflektera över om det faktiskt måste vara så. Dagens marknadsekonomi bygger på att företagens resultat ska vara högre för varje år som går och samtidigt lever vi i en värld med sinande resurser. Detta medför att trycket på kompetansen till oss människor hela tiden måste hävas, vi lever i ett samhälle där vi har svårt att stanna upp och känna oss nöjda, vi är fast i en ständig jakt efter något bättre! Denna jakt är med på att skapa vinnare och förlorare, i tidningarna blir vi påmind om lyckade chefsledare och idrottsstjärnor som hyllas, på bästa sändningstid på tv följer vi idol, the voice, farmen, och mästarnas mästare där alla vill stå igen som en 1:er.

Styrningsdokumenten i barnehagen och skola ska visa vad man tror nästa generation samhällsmedborgare behöver för att möta samhällets behov och krav, men det kan vara svårt att idag veta vad samhället behöver om 20 år? I den nya rammeplanen har leken fått plats i värdegrundlaget, vilket medför att leken har en centralare roll i barnehagen än tidigare. Var och en av oss har helt säkert en egen syn på vad lek är och vad den kan brukas till, men frågan blir då vilka intentioner rammeplanen har för leken?

”Hur kan vi förstå lekens plats och funktion i barnehagen genom presentationer av lek i rammeplanen för barnehagen?” En textanalys av rammeplanen i barnehagen.

1.1 Tanken bakom problemställningen och målet med texten?

Vi har ett samhälle som är i ständig ändring och det inkluderar även barnehagen, Norge har under lång tid följt den nordiska barnehagemodellen som har en socialpedagogisk syn där frilek har en central plats (Juell, 2010, s. 23). När jag började fundera på tema till denna uppgaven så tog jag den nordiska barnehagemodellen som utgångspunkt när jag läste rammeplanen för barnehagen. Till motpol till denna modell finns det ett skoleförberedande perspektiv, där man har ett förmål om att barnen ska vara så bra förberedda som möjligt inför skolestart (Juell, 2010, s. 23) I dragkampen mellan dessa modeller har leken en viktig plats och det är den jag vill studera närmare.

När man läser rammeplanen sitter man igen med en känsla att leken har en viktig roll i alla delar av planen, men frågan är om det är sunt med en alltför vid definition av lek för de som försöker tolka planen. Östrem mfl. (2009) menar att personal i barnehagen har svårt att utifrån en analys av rammeplanen sätta en pedagogisk praxis (Juell, 2010, s. 18). Denna text hoppas

jag kunna vara till hjälp för de som jobbar inom barnehagen att få en större förståelse för lekens möjligheter och begränsningar.

1.2 Min bakgrund

Jag har levt ett liv hand i hand med idrotten, och redan som liten hade jag en dröm om att en dag bli fotbollsproffs. Det blev 30 år i fotbollens tjänst, från knattefotboll till elitfotboll och några avslutande år som tränare, och jag älskade varje minut! Men efter att jag fått egna barn och börjat läsa pedagogik på NTNU så har jag fått ett annat perspektiv på livet, allt handlade inte längre om att konkurrera och vinna fotbollsmatcher. I samhället idag kan jag tycka att man lägger stort ansvar på att individer på egen hand ska se till att lyckas i livet, en känsla av att vi föds som individer och måste jobba oss in i fellesskapet, istället som förr då vi föddes in i fellesskapet och därifrån fick forma oss som individer. Med de förutsättningarna så blir inte tryggheten runt oss lika stark, det viktigaste av allt är att alla ska med och utifrån egna förutsättningar få ett så gott liv som möjligt. Det är allas vårt ansvar och se och ge alla barn runt oss den stötte de behöver.

1.3 Rammeplanen i barnehagen

Vilket innehåll ska barnen möta i barnehagen för att de på bästa möjliga sätt ska utveckla sig som individer, bli fria och självständiga?(Juell, 2010, s. 48) Rammeplanens huvuduppgift är att svara på denna fråga, därför är rammeplanen i ständig förändring för att kontinuerlig över tid på bästa möjliga sätt anpassa sig för vad man tror samhället har för behov i framtiden. Den nya rammeplanen trädde i kraft augusti 2017 och är 60 sidor lång och indelad i nio kapitel: Dessa kapitel är i räckeföljen, 1: Barnehagens värdegrundlag, 2: Ansvar och roller, 3: Barnehagens förmål och innehåll, 4: Barns medverkning, 5: Samarbete mellan hem och barnehage, 6: Övergångar, 7: Barnehagen som pedagogisk verksamhet, 8: Barnehagens arbetssätt, 9: Barnehagens fagområden. Den förra rammeplanen började gälla augusti 2006 och är på 55 sidor, till skillnad från den nya rammeplanen så är den indelad i tre delar fördelat på fem kapitel, de tre delarna är 1: barnehagens samfundsmandat, 2: barnehagens innehåll, och 3: planläggning och samarbete. Del 1 har ett kapitel: "Barnehagens förmål, verdigrundlag och uppgifter", del 2 har två kapitel: "omsorg, lek och läring" och "fagområden", del 3 har två kapitel: "planläggning, dokumentation och värdering" och "samarbete".

Till implementeringen av den nya rammeplanen sa kunskapsminister Torbjörn Røe Isaksen: "Alla barn förtjänar att få ett gott barnehagetillbud oavsett var de bor och att tillbudet varierar för mycket idag" (barnehage.no, 2017). De orden speglar i stor grad ändringarna man gjort till den nya rammeplanen, tydlighet är den största skillnaden, man har gått från en vägledande

plan till en som ger klarare direktiv vad innehållet ”ska” vara i barnehagen. I den nya rammeplanen inleds varje kapitel med att man berättar specifikt vad som förväntas att man ”ska” göra, för att därefter ge breda konkreta förslag på hur man kan gå tillväga, och texten är indelad i korta stycken för att sen avslutas med några reflektionsfrågor som kan förtydliga hur man ska tolka texten. I den gamla rammeplanen har man mer flytande text där de tre delarna och kapitlen flyter samman, det blir mer information på en och samma gång.

1.4 Värdegrundlaget i rammeplanen

I det första kapitlet i rammeplanen beskrivs värdegrundlaget, det är själva hjärtat i planen, all verksamhet i barnehagen ska spegla denna. I den nya rammeplanen har värdegrundlaget kortats ned till följande:

”Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming till barns utveckling Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og främja läring och danning som grundlag för allsidig utveckling. Lek, omsorg, läring och danning skall ses i sammenhang” (Rammeplan for barnehagen, 2017, paragraf 1)

I kapitel 3: Barnehagens förmål och innehåll har man gjort en annan vri på värdegrundlaget:

”I barnehagen skal barna få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Arbetet med omsorg, danning, lek, läring, social kompetanse og kommunikation og språk skal ses i sammenheng og samlat bidra till barns allsidige utvikling. ” (Rammeplan for barnehagen, 2017, paragraf 3)

Generellt så har delarna i rammeplanen blivit kortare, genom att man har plockat bort text som inte omhandlar konkreta plikter till barnehagen (Bjønnes, 2016) Till skillnad från värdegrundlaget i den gamla rammeplanen som bär på mer information:

”Omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skall främja mänsklig likaværd, likaställning, religionsfrihet, toleranse, hælsa og forståelse for bærekraftig utveckling” (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 10)

Den som strävar efter mycket mister ofta hela stycket, kanske var det den känslan man hade när man började skriva på värdegrundlaget till den nya rammeplanen, värdegrundlaget i den gamla rammeplanen hade mycket information som drar i olika riktningar, som läsare kan den nästan uppfattas som för omfattande, att det blir för mycket information på en och samma gång. Mer konkret så har oppdragelse bytts ut mot danning i det nya värdegrundlaget, men

den största skillnaden är att leken har lyfts in i värdegrundlaget. På grund av att beståndsdelarna i värdegrundlaget ska spegla allt som sker i barnehagen så blir det grundmuren i förståelsen av rammeplanen, alla delarna i rammeplanen ska läsas och analyseras utifrån vad värdegrundlaget säger.

1.4.1 Nyckelord i rammeplanen

Innehållet i rammeplanens värdegrundlag går igen i resten av rammeplanen, därmed blir de budskap som framförs där extra viktigt, dessa orden är som följer:

1.4.2 Danning

Enligt Anne Schjelderup (2014) handlar danning i barnehagen om att barnet måste få tänka själva i sin lärningsprocess, att barnen ska ställa frågor till den kunskap de möter för att kunna skapa sin egen världsbild (Barnehage.no, 2014) I motsättning till danning har vi uppdragelse där man ser barnen som tomma ark, som man kan fylla på med kunskap.

1.4.3 Läring

Något man erfar leder till en förändring i en persons uppförelse eller kunskapsnivå, för att det ska klassas som läring ska situationen uppstått via erfaringar som sker i kontakt med dennes omgivning (Woolfolk, 2004, s. 128) Detta innebär att läring inte är något som sker isolerat utan det uppstår i samhandling med andra individer i sin omgivning, man kan säga att läring och danning är två funktioner som är knyttat tätt samman.

1.4.4 Lek

Vad är egentligen lek, det är ett ord i tiden som ofta brukas men samtidigt är det väldigt svårt att förklara vad innebörden av vad lek är. En definition av lek är:

”lek, fysisk eller psykisk aktivitet som icke synes å ha någon (exsplitsitt) mål utöver sig själv” (lek – aktivitet, Brynjulf & Ingunn, 2017)

Enligt definitionen är om det finns något förutbestämt förmål eller ej med aktiviteten som avgör om det kan ses på som lek, så fort man går in i en aktivitet med ett förutbestämt mål så ses det som något annat än lek, såsom spel eller arbete. Idag används ordet lek till ett väldigt brett spektra av aktiviteter men i slutändan blir ändå frågan subjektiv, eller har någon rätt till att bestämma vad lek är? Oavsett så är leken med på att forma oss som individer, den har en viktig funktion för barn på deras väg mot vuxenlivet (Steinsholt & Ness, 2016, s. 126)

1.5 Två motpoler i synen av lek

1.5.1 Lekens egenvärde

När man pratar om lekens egenvärde, så är det lek som ligger så nära definitionen av lek som möjligt, den kan även benämnas som *frilek*. Lek som inte har något förmål utöver själva leken, den uppstår utan några yttre påtryckningar och går hela tiden sin egen väg, den följer bara den specifika lekens egna regler. Sutton-Smith menar att lek är något som deltagarna driver med av den enkla grunden att de gillar det, och att man därför inte ska bruka den till förmål i ett pedagogiskt syfte för att uppnå något utöver själva lekens glädje (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 63) Detta överensstämmer med Gordon Burkhardts studier, hans forskning visar till att det inte finns något grundlag för att man via leken kan skapa en önskad effekt utöver själva leken (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 47) Med det menar han att det sker ett eller annat när man leker, men att det är leken som bestämmer utfallet och inte individerna i lekens närvaro.

1.5.2 Instrumentell lek

Det blir alltmer vanligt att man inom pedagogiken ser på lek som ett redskap som kan brukas för att komma åt ett nytteverdi utöver leken (Steinsholt & Ness, 2016 s. 129) Inom barnehagen pratar man gärna om att leken på ett konstruktivt sätt kan vara ett verktyg för att komma åt läring. Ove Kaj Pedersen (2011) menar att ökat tryck på kvalitet och framtidsfokus kan leda till mer dokumentation och kartläggning av barn som får till följd att den *instrumentella leken* tar allt mer plats i barnehagen (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 47)

1.6 Lek i rammeplanen

I den nya rammeplanen har lek fått en allt större plats, detta genom att den lyfts in i verdigrundlaget, i den förra rammeplanen beskrevs leken i ett eget kapitel i del två av rammeplanen. Man kan säga att leken har stigit i hierarkin i den nya rammeplanen samtidigt som den ska ses i sammanhang med omsorg, läring och danning, detta har satt föringen för vad man vill att leken ska eller kan brukas till i barnehagen.

2.0 Teori

2.1 Schillers personlighetsteori

Människans personlighet är tredelt: förnuft, sansning och vilja är tillsammans med och bestämmer individens varemåte (Steinsholt & Ness, 2016, s. 134) Det är viljan som alltid kommer tillkorta mot drifterna som i detta sammanhanget är benämning för förnuft och sansning (motströms, s 135) Förnuftet även kallat formaldrift är med och kategoriserar sansning även kallat stoffdrift och dessa två är i en ständig kamp. Stoffdriften fungerar som en

videokamera men utan inspelningsmöjlighet och då blir formaldriftens uppgift att fånga upp och lagra och bearbeta det den anser som viktigt. Till vardags lever vi i ett ständigt kaos, drifterna jobbar på högvarv och drar i var sin riktning samtidigt som viljan försöker vara med och bestämma utan att kunna ta kontroll över situationen. Men människan kan via leken finna friheten, här kan drifterna försonas, den tvåsidiga personligheten blir här till en enhet, när man kliver in i leken finner man ro (Steinsholt & Ness, 2016, s136)

2.2 Praksistrekanten

Den försöker fånga upp varför den pedagogiska praxisen ser ut som den gör, vad som är med och påverkar hur den enskilda pedagogen bemöter barnen (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 17)

Praksistrekanten delas in i tre nivåer där det översta nivået kan ses som det rådande kulturella värdet som bland annat visas i styrningsdokument. På nästa nivå är det dagsaktuell forskning och relevant teoretisk kunskap som är med och påverkar hur den enskilda pedagogen slutligen brukar sin fagkunskap på nivå ett i mötet med barnen (Öksnes & Sunsdal, 2018 s. 19) Men praksistrekanten är inte så enkelspråkig som det kanske låter, vi har ett samhälle som ständigt förändras, och dessutom så är det människor som ska tyda styrningsdokumentet, för att sen bruka den i en specifik situation i mötet med barnen. För det första så kan man påstå att styrningsdokumentet redan är föråldrat när det kommit ut på pränt eftersom det redan kommit ut ny kunskap, och för det andra så tolkar pedagogerna styrningsdokumentet via sin egen förförståelse. Med detta i betraktning så tar det tid innan man kan se vad resultatet av ett styrningsdokument blir när det kommer till praxis,

2.3 Tolkning av verkligheten och lek

Enligt Gadamer är det med hjälp av dialogen vi uppfattar omvärlden, detta sker genom att vi för ett samtal antingen med någon annan, med sig själv eller en text (Gustavsson 2007, s. 498)

Tolkningen är alltid baserad på vår förförståelse, som är den samlade kunskapen vi har inom oss när vi för dialogen, och förförståelsen är en process under ständig ändring. Detta är också Sutton-Smith inne på när de säger att leken måste ses i förhållande till den kultur den utspelar sig i (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 69) Gadamer menar att leken är något som pågår i ett mellanrum mellan deltagarna i leken, därmed blir själva leken subjektiv och deltagarna i leken blir objekt, därmed blir leken viktigare än dess deltagare (Steinsholt & Ness 2016, s. 159) När vi väl är inne i leken kan vi bli så fångade att vi glömmer tid och rum, och att vi blir en åskådare till oss själva.

Eli Åm (1989) menar att i lekens struktur flyttar sig mellan två plan, regiplan- och rollespel, regiplanen lägger ett manus eller sätter upp ett regelsystem för den specifika leken, så länge

leken pågår så flyttar sig leken mellan de två planen (Steinsholt & Ness 2016, s. 159) I och med det så kan deltagarna i leken ta korta pauser när de inträder i regiplanen, för att värdera sin nästa aktion.

2.4 Lekens många karaktärer

Kjetil Stensholt har en intressant syn på lek i dagens samhälle: ” «Leken har på en måte blitt vår tids nye vidundermedisin – pedagogikkens egen reseptfrie lykkepille. Vi kan nærmast sette i gang alle mulige tiltak og intervensjoner overfor barn bare vi ikke glemmer at barna må ha litt tid til lek inimellom for å komme til hektene». (Steinsholt & Ness 2016, s. 129)

Mikael Bakhtins (1984a) menar att leken kan uppträda karnevaliskt, att leken förhåller sig både kritiskt och kreativt till det officiella livet (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 72) Det kan uppträda som en omvändlek, i den bemärkelsen att den för ett krig mot världen.

Pedagogens roll i rammeplanen har väckt uppror ute i landet, i en stängd facebook grupp ”barnehageuppror 2016”, diskuteras rollen till pedagogen, lekens plats i rammeplanen, och metodefrihet. Det som Solveig Östrem fruktar för, att rammeplanen kommer reducera pedagogens metodefrihet (Bjønnes, 2016)

3.0 Metode

När man ska göra en vetenskaplig undersökelse så behöver man samla information som kan besvara det man vill undersöka, och att man i efterhand ska kunna efterpröva undersökelsen, därför är det viktigt att man följer en metode.

Den kvalitativa metoden går ut på att man vill undersöka ett specifikt fenomen på djupet genom att man brukar intryck och upplevelser man får via sanserna (Dalland, 2018, s. 52) Målet med metoden är att man vill få en inblick om samhället vi lever i, att man utifrån forskning av enkeltillfällen försöker göra generaliseringar som även gäller för större grupper (Dalland, 2018, s. 53). I den kvalitativa metoden så försöker man tolka ett specifikt fenomen och man fokuserar på olikheter och likheter. Generellt i vetenskapliga undersökelse så är efterprovbarhet och resultatlikhet viktigt, men i den kvalitativa metoden pratar man hellre om undersökelsens transparens, vad menar man med det? I och med att undersökelsen görs genom forskarens sanser så försvårar det efterprovbarheten, därmed blir

genomskinligheten av arbetet desto viktigare (Dalland, 2018, s. 57) Därmed blir det extra viktigt i kvalitativa undersökningar att man noga redogör för hur undersökningen är genomförd och sin egen ståndpunkt, klarar man det så blir det lättare för läsaren att värdera resultatet och få tillit till undersökningen (Dalland, 2018, s. 58)

En ideanalys är en form för textanalys där man försöker finna de meningsbärande budskapet bakom en text (Brattberg, 2018, s. 67). Forskarens helhetliga förklaring av texten står i centrum i den kvalitativa metoden, så den kvantitativa räkningen av förekomsten av specifika ord och ideer blir underordnat (Brattberg, 2018, s. 68) I denna uppgiven letar jag efter normative ideer, det vill säga att jag försöker värdera innehållet i texten, försöker förklara vad essensen av den är.

3.1 Framgångsmåte

Jag har använt en induktiv metode i analysen, där framgångssätt och strategi har förändrats i takt med att min egen förståelse har skiftat under arbetets gång. Efter att ha läst den gamla och nya rammeplanen till barnehagen så var det att leken har flyttats in i värdegrundlaget i den nya rammeplanen som fångade mitt intresse, så då ägnade jag mycket tid till att läsa mig upp så mycket som möjligt om leken och den nya rammeplanen för att samla kunskap om ämnet. Därefter så lagade jag tankekartor för att sortera min kunskap och försöka hitta en röd tråd för hur lekens roll i rammeplanen ser ut.

I detta arbete har jag utgått ifrån leken och den nya rammeplanen, för att finna lekens plats i planen så började jag att jämföra lekens roll i den nya planen jämfört med den gamla, men efter det så har jag koncentrerat mig på den nya rammeplanen. Med bakgrund i att värdegrundlaget ska brukas som filosofi för hela rammeplanen och att leken är med där, så har det varit med och sätta strukturen på detta arbete. Jag har försökt reflektera över lekens plats i rammeplanens olika kapitel, och samtidigt värderat det mot filosofin i värdegrundlaget, man kan säga att jag prövar mig på att föra ett samtal om lekens värld i dagens samhälle.

Analysen grundar sig i kapitel 1 och 3 som behandlar värdegrundlaget, för att sen analysera kapitel 2, 7 och 9 med utgångspunkt i kapitel 1 och 3. Analys/diskussionsdelen har jag strukturerat med några korta inledande sättningar, för att sen ta upp det jag hittat i empirin, gjort min egen tolkning, vidare diskuterat det jag hittat med hjälp av teori, för att slutligen runda av.

I teoridelen har jag använt mig av Steinholt, Öksnes och Sundsdals texter om lekens värld, samt försökt bruka mig av relevant forskning och artiklar på området.

3.2 Validitetsutmaning

När det är kvalitativ metode så får man direkt validitetsproblem, i och med att det till stor del är min förtolkning av texten, så blir den påverkad av min förförståelse vilket innebär att efterprovbarheten försämras. Leken bär på en väldig vid definition i den mening att det finns så många infallsvinklar i vad lek är och att det generellt inte ser ut att finnas enighet i en gemensam definition. Detta medför validitetsbekymmer, i denna texten har jag försökt ha en mångsidig inställning till lek

3.3 Avgränsningar

I denna texten har jag brukat en filosofisk syn på lek, där jag valt lekens egenverdi och instrumentell lek som ytterpunkter i diskussionen. Leken har fått en stor plats i alla delar av barnehagen, detta medför att det är lätt att man glider bort från det man egentligen skulle skriva om. Jag har utgått ifrån betydningen av att leken idag är en del av värdegrundlaget i rammeplanen och vad det ger för möjligheter och utmaningar. I starten av arbetet såg jag väldigt brett på ämnen, men allt eftersom så har jag försökt göra avgränsningar av datamaterialet, till sist har jag avgränsat mig till att utgå ifrån leken i symbios till rammeplanen, pedagogen och barnet. På det sättet vill jag försöka fånga lekens villkor.

4.0 Analys/diskussion

4.1 Söka efter visionen för leken i rammeplanen

Detta avsnitt hade kanske varit mer naturligt att avslutat uppgaven med, men samtidigt så är det viktigt att starta med att försöka fånga lekens roll i rammeplanen, eller vad de som skrivit rammeplanen hade för hänsikt med leken. Här måste vi se om var i rammeplanen är det man skriver om leken? Den stora skillnaden är att man i den gamla rammeplanen skriver om leken först i del 2, medan man skriver om leken det första man gör i den nya rammeplanen, nämligen i värdegrundlaget. Vidare så står det i kapitel 3 i stycket där lekens förmål och innehåll ska förklaras ”barnehagen ska ivareta barnas behov for lek”.

Enligt min tolkning så är den största ändringen på innehållet i den nya rammeplanen att leken har fått en mer central roll, från att tidigare skrivits om i ett eget stycke mitt i rammeplanen så är leken nu med redan i värdegrundlaget. Man skulle kunna jämföra leken i den gamla rammeplanen vid ett frö, medan fröet har växt till en blomma i den nya rammeplanen, vad menar jag med det? Leken har gått från något isolerat som man visste var man hade till en blomma som är med och integrerar med alla delarna i den nya rammeplanen, med det så står det helt plötsligt mycket mer på spel för leken, med andra ord så har visionen för leken blivit

mycket större, men den stora frågan är om leken kan fylla de förhoppningar och krav rammeplanen har satt för den?

Är det som Kjetil Stensholt säger: «Leken har på en måte blitt vår tids nye vidundermedisin – pedagogikkens egen reseptfrie lykkepille. Vi kan nærmast sette i gang alle mulige tiltak og intervensjoner overfor barn bare vi ikke glemmer at barna må ha litt tid til lek inimellom for å komme til hektene». (Steinsholt & Ness, 2016 s.129) Frågan är om man tror leken har kapacitet att lösa alla uppgifter den har fått i rammeplanen, och (eller) om den används för att dämpa en ökande läropress i barnehagen. När man tänker i de banorna så svävar man gärna iväg i filosofiska tankar och svaren blir allt mer invecklade och svårtillgängliga desto mer tid man ger tankarna. Tar man i bruk praksistrekanten så vet vi att intentionen i styrningsdokument kan säga en sak, men den praktiska pedagogiken i den andra änden kan se helt annorlunda ut, med andra ord så blir det snabbt väldigt komplext när man försöker tolka rammeplanen, när det finns så många parametrar som är med och påverkar lekens plats i barnehagen. Leken har i alla fall på papperet fått ett större ansvar i den nya rammeplanen, det blir intressant att se hur den klarar den uppgiften, då är det närmast till hands att se på värdegrundlaget i rammeplanen och hur man där kan se på lekens plats.

4.2 Leken och värdegrundlaget

Det är ett stort lyft för leken att den flyttats till värdegrundlaget, men för att följa upp förra avsnittet så blir det intressant att försöka tolka vilken plats leken har fått i värdegrundlaget.

”Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming till barns utveckling. Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet. Å ivareta barnas behov for omsorg og lek og främja läring och danning som grundlag for allsidig utveckling. Lek, omsorg, läring och danning skall ses i sammanhang” (Rammeplan for barnehagen, 2017, paragraf 1)

Till att börja med så är det första som skrivs att barndomen har ett egenvärde, i och med att det står först i värdegrundlaget så måste man utgå ifrån att barn måste få vara barn och göra saker som barn tycker om att pyssla med utan några påtryckningar utifrån. Både i värdegrundlaget och i kapitel 3 i rammeplanen säger man att omsorg, lek, läring och danning ska ses i sammanhang, men i värdegrundlaget står det att barnas behov för lek ska ivaretas medan man i kapitel 3 har omformulerat det till ”arbetet med lek”. Med allt detta har man till hänsikt att det ska leda till allsidig utveckling, om man läser det bakvänt så vill man att barnas tid i barnehagen ska leda till allsidig utveckling och detta ska ske genom en samhandling av

omsorg, lek, läring och danning, samtidigt som man ska värdesätta barndomens egenvärde. När man skriver sammanhängande om orden omsorg, lek, läring och danning väljer man att byta räckefölje på orden, detta är helt säkert genomtänkt för att alla orden ska värdesättas lika högt. Till sist att dessa orden ska ses i sammanhang leder gärna till en subjektiv tolkning, jag tolkar det som att orden må brukas på bäst möjliga sätt allt efter vad den unika situationen kräver. Det blir på ett sätt att värdegrundlaget delas in i två delar, i den första beskriver man att det är viktigt att respektera barndomens karaktäristiska sidor och att den ska ivaretas genom omsorg och lek, och i den andra delen på barnets utveckling som ska främjas med läring och danning. Frågan blir då om man kan härleda detta till relevant teori?

Enligt Schiller personlighetsteori så är leken något naturligt, något som vi alla har i oss, leken är en del av att vara människa. När Schiller säger att det är via leken vi kan finna friheten, så blir leken ett passande verktyg för att ivareta barndomens egenvärde, för egenvärdet ligger väl i att vi ska kunna släppa alla måsten och krav vi har till vardags för att kunna kliva in i en annan värld, nämligen lekens värld. Att värdegrundlaget avslutas med att säga att ”omsorg, lek, läring och danning ska ses i sammanhang” gör att den praktiska pedagogiken som ska brukas i barnehagen blir väldigt öppen för tolkning till den som läser rammeplanen. Man vill helt enkelt att man ska bruka den metod som är bäst anpassad för den specifika situationen, men frågan är om den synen också speglar innehållet i rammeplanens övriga delar? I värdegrundlaget står det också att det ska ske en allsidig utveckling i barnehagen, kanske det är med att sätta press på föringen i rammeplanen, värdegrundlaget visar bara på ytan vilken riktning man vill att pedagogiken ska ha i barnehagen. I nästa avsnitt ska vi gräva djupare i hur man vill bruka leken i barnehagen.

4.3 Lekens egenverdi vs instrumentell lek

Enligt värdegrundlaget ska vi bruka leken efter vad sammanhanget kräver, då bör man genom att analysera delarna i rammeplanen kunna se intentionerna på hur man vill bruka leken. Här passar det att bruka den fria leken mot instrumentell lek.

I kapitel 3 i rammeplanen kan man läsa: ”leken ska ha en central plats i barnehagen, och lekens egenvärde ska annerkännas”, och lite senare i samma avsnitt står det att: ”leken ska vara en arena för barnas utveckling och läring, och social och språklig samhandling”(rammeplan för barnehagen) Kapitel 9 om barnehagens fagområden kan man läsa ”barnas lek danner ett viktigt grundlag för arbetet med fagområdena”, och fagområdena ”är i stor grad de samma som barn senare möter som fag i skolan”, och fagområdena ska vara en genomgående del av barnehagens innehåll” (Rammeplan for barnehagen, 2017, paragraf 9)

Det är endast i kapitel 3 som man pratar om lekens egenvärde, i den övriga planen så skriver man bara lek, och i och med att man bara skriver lek så tolkar jag det som att det är en annan typ av lek än den fria leken som lekens egenvärde står för. När man sedan i stycket efter att man säger att ”lekens egenvärde ska annerkännas” skriver att leken ska vara en arena för ”barnas utveckling och läring”, så får jag det inte att gå ihop. Först säger man att den fria leken ska annerkännas för att sedan vända på det och säga att leken ska vara en arena för barnas utveckling och läring, då kan man ifrågasätta vad man egentligen vill med leken? I kapitel 9 tar man en viktig ståndpunkt när man säger att fagområdena ska vara en genomgående del av innehållet i barnehagen, och att leken har en viktig uppgift i arbetet med fagområdena.

Lek ska vara en aktivitet som inte har ett förmål utöver själva processen som pågår i leken (lek – aktivitet, Brynjulf & Ingunn, 2017). När man skriver om lek i rammeplanen går man vid flera tillfällen bort ifrån definitionen till lek, när leken blir en arena för utveckling och läring så pratar man om en lek med ett förutbestämt förmål, det blir detsamma när leken ska inta en viktig uppgift i arbetet med fagområdena. Här kopplar man ihop lek med arbetet med fagområdena, att arbeta är att utföra en uppgave med ett förutbestämt mål. Sutton-Smith är inne på samma spår, här menar man att vi deltar i leken för att vi gillar det, och därför ska vi inte bruka leken till ett förmål utöver själva leken (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 63), och i rammeplanen säger man att den fria leken ska annerkännas, men man är aldrig inne specifikt på hur man ska göra det? Men samtidigt säger man att leken ska vara en arena för utveckling och läring, och att leken ska vara en viktig arena för arbetet med fagområdena.

När man läser rammeplanen och räknar hur ofta det skrivs om leken och försöker tolka sammanhanget leken skrivs i, sitter man igen med känslan att man har stora förhoppningar och tillit på att leken ska vara en bärande aktivitet i barnehagen. Men när det skrivs om lek i samband med läring och danning så blir det samtidigt en lek med ett förmål, en instrumentell lek, en ökad press på läring och danning leder till att den instrumentella leken får mer plats på bekostnad av den fria leken. Till nu har vi pratat om lekens bokstavliga plats i rammeplanen, så nästa sak blir att försöka granska och förstå hur lekens plats i rammeplanen harmonierar med förståelsen av lekens väsen. Ska vi förstå lekens plats i rammeplanen måste vi även få klarhet i lekens möjligheter och begränsningar med intentionen rammeplanen ger.

4.4 Lekens regler och rammeplanens målbild?

Kunskapsministern Torbjörn Røe Isaksen sa inför lanseringen av rammeplanen att det var för stora skillnader på barnehagetillbudet i landet, det har satt föringen i den nya rammeplanen. Det är inte så att den nya rammeplanen har kompetansmål för barnen i barnehagen, men planen har skrivits med ett standardiseringsmålet att alla barnehager i landet ska erbjuda så lik produkt som möjligt.

Genomgående i alla kapitel och avsnitt är att texten startar med att man beskriver vad barnehagen eller barnen ”ska” göra, för att därefter förklara det närmare. I kapitel 1 i barnehagens värdegrundlag skriver man: ”barnehagens värdegrundlag ska förmedlas, praktiseras och upplevas i alla delar av barnehagens pedagogiska arbete”, och i kapitel 8 i kommunikation, språk och text skriver man: ”personalen ska invitera till utforskning av både muntliga språk och skriftspråk”(Rammeplan for barnehagen, 2017, paragraf 8) Solveig Östrem tror att denna standardiseringen av tillbudet i barnehagen kan leda till att reducera pedagogens metodefrihet (Bjønnes, 2016). Om metodefriheten blir mindre så påverkar det i sin tur lekens spelrum, det sätter den fria leken under dåliga levnadsvillkor.

Schiller menar att när vi går in i leken så blir den tvådelta personlighet till en enhet och vi kan finna frihet, men fortfarande pratar han om oss som ett subjekt, att det är individen som styr situationen (Steinsholt & Ness, 2016 s134). Gadamer och Schiller är enig i att leken sker i ett mellanrum mellan deltagarna av leken, men Gadamer menar till skillnad mot Schiller att det är leken som är subjekt och deltagarna blir istället objekt (Steinsholt & Ness, 2016, s. 159) Vad får Gadamers syn för konsekvenser för leken? Jo, när vi leker så mistar vi kontrollen, när leken övertar rollen som subjekt så är det den som har styrningen över vad som sker, detta är i tråd med den fria leken. Det passar dåligt in med rammeplanens direktiv där man skriver vad barnehagen eller barnen ”ska” göra, för det är bara leken som själv kan bestämma över sitt eget öde. Leken kan vara nådalös i den betydningen att bryter man mot dess regler så vill den inte längre vara med och leka, och vips så är man tillbaka i det vanliga livet. Varje leksituation sätter upp sina egna regler som bara deltagarna i leken är införstådda med, därför är det riskabelt att försöka gå in och styra en pågående lek, det slutar som oftast med att leken upphör, och det är det som Gadamer kallar lekfördärvare(Steinsholt & Ness, 2016, s. 167)

Om man ska dra Gadamers begrepp om lekfördärvare till sin spets så, så är det bara den fria leken som kommer undan, så fort man vill påverka en lek eller har ett förmål om vad man vill få ut av leken så blir man lekfördärvare. Kanske intentionerna bakom rammeplanen bidrar till att den instrumentella leken får mer plats, men samtidigt är detta bara tankar utifrån en

tolkning av rammeplanen. Till nu har vi pratat om lek isolerat från andra ting, men i och med att leken är med i värdegrundlaget så vill man att den ska fungera som ett verktyg för att uppnå andra ting, hur ska det gå till?

4.5 Lek ett verktyg för läring och danning?

Som vi varit inne på tidigare så har leken fått fler uppgifter än tidigare efter inträdandet i värdegrundlaget, men vad säger rammeplanen att leken ska brukas till.

I kapitel 3 i barnehagens förmål och innehåll kan man läsa att ”arbetet med omsorg, danning, lek, läring skal ses i sammenheng og samlat bidra till barns allsidiga utveckling” (Rammeplan for barnehagen, 2017, paragraf 3) I kapitel 9 om barnehagens fagområden står det: ”barnas lek danner et viktig grundlag for arbeidet med fagområdena” och att ”fagområdena är i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skolan” (Rammeplan for barnehagen, 2017, paragraf 9)

Som jag förstår det så vill man att leken på lik linje som läring, omsorg och danning ska vara med och bidra till barnens utveckling, och till fagområdena ska leken vara ett viktigt grundlag. När fagområdena i stort sett ska vara desamma som i skolan och att man skriver ”arbetet” med fagområdena i texten, så tolkar jag det som att det är en aktivitet med ett förutbestämt förmål, i det här fallet läring som man vill ska leda till utveckling.

Tar man utgångspunkt i Gordon Burkhardts studier så finns det inte empiriskt grundlag för att leken kan skapa en förutbestämd effekt utöver leken i sig själv (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 47) Det kan tyckas vara ett ganska bastant och drastisk uttalande, men leken ger fortsatt en effekt, men man kan inte i förväg bestämma vad denna effekt ska vara. I arbetet med fagområdena ser det ändå ut som man har till hänsikt att man vill komma åt en nytteverdi utöver själva leken när man kopplar ihop den med fagområdena. Stensholt säger att lekens dynamik flyttar sig mellan två plan, ett regiplan och rollespel (Steinsholt & Ness, 2016, s. 148) Här kan man efterlikna leken med en improvisationsteater, men den konstanta bevägelsen mellan regiplan och rollespel gör att man aldrig vet vilka vägar leken tar. Med detta i betraktning blir det en svår uppgift för pedagogen att med hjälp av leken få fram specifik läring via lek. Att tämja leken kan vara en svår uppgift, lek uppträder många gånger som omvändlek, att barnen gör det motsatta av vad som annars är lov eller förväntat (Öksnes & Sunsdal, 2018, s. 72) Kanske man bara ska acceptera att leken är ett vilddjur och istället försöka utnyttja dess oberäknelighet och bara ta ett steg tillbaka och se var leken leder oss?

4.6 Tid för lek

Det är den pedagogiske ledaren i varje barnehagegrupp som ska se till att barnehagedagen följer intentionerna till rammeplanen.

I kapitel 2 i rammeplanen står det skrivet: ”Den pedagogiske ledaren ska vägleda och sörja för att barnehageloven og rammeplanen oppfylles genom det pedagogiske arbeidet”, og ”den pedagogiske ledaren leder arbeidet med planlægning, gjennomføring, dokumentation, værdering og utvekkling av arbeidet i barnegruppen eller innanfor de områden han/hun er satt till å leda” (Rammeplan for barnehagen, 2017, paragraf 2)

Den pedagogiske ledaren har ett stort ansvar i barnehagen, första prioritet är att pedagogiken de presenterar följer rammeplanen, det blir pedagogens subjektiva tolkning av rammeplanen som avgör vilken pedagogik de lägger fram. När pedagogen både ska leda arbetet med planläggning, genomföring, dokumentation, värdering och utveckling så må pedagogen lägga mycket tid utanför barnegruppen de har ansvar för. Tidigare har vi varit inne på Solveig Östrem's kritik på att den nya rammeplanen ger pedagogen för lite metodefrihet. Kan det inte vara så att metodevalget som rammeplanen lägger tillrätta för påverkar lekens möjligheter i barnehagen? När pedagogen har ansvar för planering, genomföring och det ska leda till utveckling och allt ska dokumenteras, vad gör det med leken i barnehagen, gynnar det den fria leken eller instrumentell lek?

Det läggs ett stort ansvar på den ansvarige pedagogen för den enskilda barnegruppen i barnehagen, och det är press från alla kanter och hörn på progression og utvekkling i barnehagen og allt ska dokumenteras. Helt klart är att det påverkar pedagogen, og i sin tur lekens roll.

En sak är vad rammeplanen sender for signaler for hur man vill att verksamheten i barnehagen ska vara utformad, en annan är hur pedagogiken barnen dagligen møter i barnehagen ser ut?

5.0 Avslutning

Det är glädjande att se at lekens status har økat i den nya rammeplanen, i og med at den flyttats fram till värdegrudlaget, helt pløtstligt ska leken vara med og bidra i alla delar av rammeplanen. Man måste räkna med at det kan ta lite tid innan ideerna bakom rammeplanen blir implementerade i barnehagerna runt om i landet. Oavsett så blir det intressant blir det at se om leken klarar at fylla den oppgifterna rammeplanen lagt rätta for?

Leken har så många ansikten, kan uppträda på så många sätt, men enligt en definitionen på lek:

”lek, fysisk eller psykisk aktivitet som icke synes å ha någon (exsplitsitt) mål utöver sig själv”
(lek – aktivitet, Brynjulf & Ingunn, 2017)

Ska man följa definitionen på lek så är det den fria leken man bör bruka, men vad säger rammeplanen? Den har blivit väldigt strukturerad och det är mycket barnen ska gå igenom av skoleförberedelser innan de ska börja på skolan, det kan medföra att den instrumentella leken får bättre lev villkor på bekostnad av den fria leken. När man i rammeplanen säger att leken ska vara en arena för ”utveckling och läring”, och att leken ska vara en viktig arena för ”arbetet med fagområdena”, så lägger man tillräkta för att leken ska ha ett mål utöver själva leken.

I tråd med att göra barnehagetillbudet mer likt i alla barnehager över hela landet, så har tydlighet varit ett ledord när man skrev rammeplanen, med det så har ordet ”ska” blivit flitigt brukt i rammeplanen. Det är med och sätter föringen för lekens spelregler, ser vi till Gadamer syn på lek så är det leken som är subjekt i leken, och deltagarna övergår till att bli objekt. Med den ståndpunkten så är det bara leken själv som kan påverka var leken ska leda oss och det gör det svårt att som man ofta säger i rammeplanen försöka förutbestämna vad man ”ska” göra.

I rammeplanen står det att pedagogiska ledaren för barnegruppen ska leda arbetet med ”planläggning, genomföring, dokumentation, värdering och utveckling av arbetet i barnegruppen” Det här kan vara med och sätta press på progresion, att pedagogen ska visa resultat, då kan man ställa sig frågan om vi har tid att prioritera frilek i barnehagen?

Till sist så måste jag säga att den nya rammeplanen är väl formulerad och tydligare än den gamla rammeplanen, som sagt så är det ett intressant tilltag att flytta in leken i värdegrundlaget, men det är ett stort steg och det blir intressant att följa vad det gör med lekens roll i barnehagen. En sak är vad rammeplanen har för intentioner, men det viktigaste är vad det leder till för pedagogik i barnehagen efter implementeringen. Det hade varit intressant att via observation och intervjuer i barnehagen följa det vidare.

Slutligen är det viktigt att komma ihåg att alla handlingar och avgörelser som berör barnet ska ha barnets bästa som grundläggande hänsyn. I och med att det är en överordnad princip så vet vi att vi alltid kan falla tillbaka på detta när vi tolkar barnehagens rammeplan.

6:0 Referanselista

Barnehage.no. (2017, 24.april). *Her er den nye rammeplanen*. Hentet fra <https://www.barnehage.no/artikler/her-er-den-nye-rammeplanen/429169>

Barnehage.no. (2014, 15.maj). *Hva er danning?*. Hentet fra <https://www.barnehage.no/artikler/hva-er-danning/428549>

Bjønnes.P.C. (2016, 23.oktober). *Dette mener de om ny rammeplan*. Hentet fra <http://www.barnehagelærer.no/dette-mener-de-om-ny-rammeplan/>

Bratberg, Ö. (2018). *Tekstanalyse for samfunnsvitere 2. utg.*. Latvia: Cappelen Damm AS

Brynjulf.A. og Ingunn.B (2017, 24.februari) *Lek – aktivitet*. I store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/lek_-_aktivitet

Dalland, O. (2018). *Metode og Oppgaveskriving (6.utg.)*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS

Gustavsson, B. (2007). *Hans – Georg Gadamer: att som leken förstå*. Kjetil Stensholt & Lars Lövlie (red), *Pedagogikkens mange ansikter (2. utg.)*. (s. 498-500). Oslo: Universitetsforlaget

Juell, E. (2010). *Barnehagen som utdanning*. Latvia: Cappelen Damm AS.

Kunnskapsdepartementet. (2006) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet 2006.

Rammeplan for barnehagen. (2017) *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (14.05.2019)* Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>

Steinsholt, K. & Ness, S.A. (2016). *Motströms*. Bergen: Vigmostad & Björke AS

Woolfolk, A. (2004). *Pedagogisk psykologi*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Öksnes, M. & Sundsdal, E. (2018) *Lekelyst i barnehagen – å fremme lekens egenverdi*. Oslo: Cappelen Damm AS

7.0 Reflektionsnotat

Under arbetets gång har jag tänkt en del på leken och min egen bakgrund, därför har jag skrivit ner mina reflektioner.

7.1 Leken som ett verktyg för testing av läring

Min tes är att leken inte är ett direkt verktyg för läring och utan ett verktyg för testing av läring. Tidigare var vi inne på att leken flyttar sig mellan två plan, nämligen regiplan och rollespel, och dessa två ord finner man inom teatern. Det är dit jag vill komma, tänk om vi kunde jämföra leken med teater, en frisone utan några krav och måsten, där tror jag vi kan närma oss kärnan av leken som fenomen. Så jag själv kan se tillbaka på min tid som fotbollsspelare, hela veckan tränade och repeterade man inför veckans höjdpunkt, nämligen föreställningen (matchen) man skulle framföra inför fulla läktare! Med det synsättet så är det på träning och genomgångar innan matcherna som man kan fylla på med kunskap och sen brukar man föreställningen till att testa om förberedelserna var de riktiga. Men kan man inte lika gärna göra testingen utanför leken? Om man brukar personlighetsteorin, att i det vardagliga livet hamnar vi i en ständig konflikt med våra sanser och förnuft och under de omständigheterna så kanske vi inte kan finna det lugn som behövs för att tänka klart och bruka de kunskaper vi sitter inne med (Steinsholt & Ness, 2016)

Det här att via leken blir vi fria kan man även bruka till andra ändamål, själv brukade jag leken för att minska pressen och nervositeten i anspända situationer. Inför fotbollsmatcher så byggdes nervositeten upp desto närmare matchstart man kom, men när domaren blåste igång

matchen var det som man gick in i sin egen bubbla, man fick full fokus på här och nu och man varken observerade eller hörde publiken på läktaren, det är väl det som är ett tecken på att man är inne i leken. När man spelar bra fotboll går det så långt att man kan börja se och prata med sig själv i tredje person och man kan komma i ett tillstånd att man känner sig nästan tyngdlös. Men det gäller att tillåta sig själv att kliva in i leken, ser man till exempel på Rosenborgs seriestart där man slutade som serievinnare för några månader sen till att ligga sist på tabellen, har de verkligen blivit så mycket sämre på den korta tiden? Det är en komplex fråga, men när man ser Rosenborgspelarna på planen så ser de ängsliga ut, ingen glöd, och nästan som de spelar med en tung ryggsäck på ryggen som trycker dem ner i gräset. Kan det vara så att de inte tillåter sig själva att kliva in i leken? När kaoset runt oss blir för stort och förväntningarna blir större än vi klarar hantera tillåter vi oss inte att kliva in i leken. Då tar vi med oss denna kaosen in i matchen och våra sanser och förnuft klarar inte att samarbeta och till och med viljan sviktar oss. Leken på fotbollsplanen och i barnehagen fungerar på många vis på samma sätt, därför blir det viktigt att vuxna i barnehagen både tillåter barnen leka och lägger tillräkta för goda villkor för leken.